

Saablimentsuur solvangu heastamiseks (umbes 1905. aastal).

RAAMATUST "GAUDEAMUS IGITUR..."

Korporatsioon hoiab härrasmehelikke suhteid

Üliõpilasorganisatsioonid on tavaliselt niisama vanad kui ülikoolid, mille juures nad tegutsevad. Esimeseks Euroopa ülikooliks loetakse 1088. aastal asutatud Bologna ülikooli, mille moodustasid enam kui 30 üliõpilasorganisatsiooni ehk natsiooni, mis olid liitunud kaheks suureks ühenduseks — universitaseks.

Üliõpilased said eriseisuse

Natsiooni koondusid tavaliselt ühelt maalt või ühest piirkonnast pärit tudengid. Natsioonid palkasid magistrid ja doktorid, kes õpetasid natsioonide liikmeid, üürisid või ostsid loengute pidamiseks ruumid, toetasid majanduslikult vaesemaid natsiooniliikmeid ja korraldasid surnud kaastudengitele seisusekohased matused.

Natsiooni juhtis valitav prokuraator. Ühe universitase natsioonide prokuraatorid valisid endi hulgast universitase rektori, kes oli samuti üliõpilane.

Kuigi inimese seisund keskaegses ühiskonnas oli määratud tema seisusega, oli üliõpilastel eristaatus. Ülikoolide ja üliõpilaste eriseisundi tagasid kohaliku valitseja ja/või universaalvõimu esindaja, s.o paavsti või keisri antud privileegid.

Bologna ülikoolis üliõpilasorganisatsioonidega seotud terminite "universitas" ja "rektor" tähendus on tänapäevases kasutuses veidi muutunud. Kaasaegsete ülikoolide autonoomia on samuti vaid edasiarendus keskaegse ülikooli privileegidega kaitsitud sõltumatusest.

Alates esimese saksa ülikooli, Praha ülikooli asutamisest 1345. aastal, olid ülikoolid riigi loodud ja kinni makstud õppeasutused, mis tähendas üliõpilasorganisatsioonide mõju pidevat vähenemist kuni nende ärakeelamiseni. Saksa keeleruumi ülikoolides tegutsesid piirkondlikul printsiibil moodustunud natsioonid poolillegaalselt kuni 19. sajandi alguseni. Skandinaavia ülikoolides muudeti aga natsioonid vastupidiselt Kesk-Euroopa ülikoolidele ülikooli struktuurilemendiks ja enamikus neist oli veel selle sajandi alguses natsioonidesse kuulumine kohustuslik. Tänapäeval on see kohustuseks veel ainult Uppsala ülikoolis.

19. sajandi alguseks olid senised piirkondlikud üliõpilasorganisatsioonid saksa ülikoolides hääbunud. 1740. aastate teisel poolel levis Inglismaalt Saksamaale vabamüürlus ja mitmete ülikoolide juures asutati vabamüürlaste

loozide eeskujul üliõpilasordud. Sajandivahetuseks tekkis üliõpilasordude ja piirkondlike üliõpilasorganisatsioonide riismete sünteesis uus organisatsioonitüüp — korporatsioon.

Vanimaks korporatsiooniks loetakse 1792. aastal Erlangeni ülikooli juures asutatud Onoldiat. Vabamüürluselt pärineb korporatsioonide eluaegse liikmeksoleku põhimõtte, uute liikmete vastuvõtmine hääletamise kaudu, konvendiprintsiip (iganädalaste liikmetele kohustuslike üldkoosolekute pidamine), sisemine hierarhia (rebane, tegevliige, vilistlane).

Sümboolikas on ordu-sümboolitest säilinud sirkel, eesti keeles vääntäht ja lühendina kirjutatud vapideviis. Piirkondlikelt üliõpilasorganisatsioonidelt on pärit organisatsiooni nime seotus mõne piirkonnaga ja värvide kandmise komme. Kuna korporatsioonid tekkisid Prantsuse revolutsiooni järgsel ajal, kui kõik Prantsusmaalt tulev oli tudengite jaoks tingimusteta moodne, on värvilindid, lipud ja teklid tänapäevani enamasti kolmevärvilised.

Korporant julges oma au eest seista

Asjatundmatu kõrvaltvaataja jaoks on korporatsioonid alati olnud noorte meeste ühendused, mis tegelevad põhiliselt joomise, duelleerimise ja renomeerimise ehk eesti keeles ärplemisega. Tegelikult pidasid korporatsioonid oma põhiülesandeks noort tudengit seltskonnas käituma ja ühiskonnas läbi lööma õpetada.

Vehklemiskunstil oli täita oluline roll — iga tudeng pidi oskama ja julgema oma au eest seista ning oli kohustatud auhaavamisele vastu astuma. Tudeng, kes seda ei julgenud, heideti korporatsioonist välja. Solvangule tingimusteta järgnev väljakutse tagas enam-vähem härrasmehelikud suhted tudengite vahel.

Möödunud sajandi lõpuks oli korporant üks saksa ühiskonna ideaalkujusid. Väide, et õige korporatsiooni värvilint ja vajalik hulk rapiiriarme oli riigiteenistuses karjääritegemiseks olulisem kui juuradoktori kraad, ei ole mitte õhust võetud. Märksa rohkem pidas siiski paika väide, et kui keegi ennast stuudiumi ajal põhja jõi, siis mitte korporatsiooni pärast, vaid hoolimata korporatsioonist — korporatsiooni hea nime tagatiseks oli eelkõige liikmete edukus õpingutes ja hilisemas elus.

TOOMAS HIIO